

УДК 35.072.2 : 323.21 : 351.85 (4)

DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2026-17-116-128>

Лопушинський Іван, доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри публічного управління, адміністрування і національної безпеки Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Lopushynskyi Ivan, Doctor of Science in Public administration, professor, Honored Worker of Education of Ukraine, Head of the Department of Public Management, Administration and National Security at Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-7460-7476>

МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА ІНСТИТУЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В РОЗБУДОВІ СПІЛЬНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРОСТОРУ

MECHANISMS OF INTERACTION BETWEEN PUBLIC AUTHORITIES AND CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS IN BUILDING A COMMON EUROPEAN HUMANITARIAN SPACE

Анотація. У статті досліджено теоретико-методологічні та прикладні аспекти формування ефективних механізмів взаємодії органів державної влади та інституцій громадянського суспільства в контексті інтеграції України до спільного європейського гуманітарного простору. Доведено, що сучасний етап державотворення вимагає переходу від ієрархічної моделі управління до мережевого партнерства та багаторівневого діалогу між владними структурами та громадським сектором. Проаналізовано структуру та специфіку європейського гуманітарного простору, визначаючи його як багатовимірне середовище, що базується на спільних цінностях демократії, верховенства права, захисту прав людини, культурної самобутності та соціальної солідарності. Детально охарактеризовано організаційні, правові, інформаційні та фінансово-економічні механізми державного управління, що забезпечують залучення неурядових організацій до розроблення, моніторингу та реалізації гуманітарної політики. Особливої уваги надано аналізу успішних європейських практик (зокрема, досвіду країн ЄС щодо функціонування громадських рад, інструментів електронної демократії та спільних гуманітарних проєктів) та можливостям їх адаптації в українських реаліях. Виявлено ключові деструктивні чинники та системні бар'єри, що стримують ефективну співпрацю влади та громади в Україні. На основі проведеного аналізу сформульовано комплексну систему рекомендацій для органів публічної влади щодо модернізації чинних інструментів взаємодії. Практична значущість результатів полягає в можливості їх використання для вдосконалення нормативно-правової бази та стратегічних програм у сфері європейської інтеграції та розвитку громадянського суспільства.

Ключові слова: державне управління, механізми взаємодії, органи публічної влади, громадянське суспільство, недержавні організації, європейський гуманітарний простір, європейська інтеграція, публічна політика.

Abstract. The article explores the theoretical, methodological, and applied aspects of developing effective mechanisms of interaction between state authorities and civil society institutions in the context of Ukraine's integration into the shared European humanitarian space. It is argued that the current stage of state-building requires a transition from a hierarchical governance model to network-based partnerships and multilevel dialogue between government structures and the public sector. The author analyzes the

*Corresponding author

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

ISSN 2786-6246 (print)
ISSN 2786-9091 (online)

structure and specifics of the European humanitarian space, defining it as a multidimensional environment founded on the shared values of democracy, the rule of law, human rights protection, cultural identity, and social solidarity. The paper provides a detailed characterization of organizational, legal, informational, financial, and economic mechanisms of public administration that facilitate the involvement of non-governmental organizations in the design, monitoring, and implementation of humanitarian policy. Special attention is paid to the analysis of successful European practices (particularly the experience of EU countries regarding the functioning of public advisory councils, e-democracy tools, and collaborative humanitarian projects) and the potential for their adaptation within the Ukrainian context. The study identifies key disruptive factors and systemic barriers that hinder effective cooperation between the government and the community in Ukraine. Based on the analysis, a comprehensive system of recommendations has been formulated for public authorities to modernize existing interaction tools. The practical significance of the findings lies in the possibility of their application to improve the regulatory framework and strategic programs in the field of European integration and civil society development.

Keywords: public administration, interaction mechanisms, state authorities, civil society, non-governmental organizations, European humanitarian space, European integration, public policy.

Постановка проблеми. Сучасний етап геополітичної трансформації та євроінтеграційний вектор розвитку України вимагають докорінного переосмислення класичних підходів до взаємовідносин між державою та суспільством. Процес розбудови спільного європейського гуманітарного простору, що базується на принципах демократії, верховенства права, поваги до прав людини та культурного розмаїття, неможливий без залучення дієвого та зрілого громадянського суспільства. Традиційна адміністративно-командна модель управління, де держава постає монополієм суб'єктом формування та реалізації гуманітарної політики, демонструє свою неефективність в умовах глобальних викликів та децентралізації влади. У цьому контексті особливої актуальності набуває пошук і впровадження новітніх механізмів державного управління, здатних забезпечити перехід від патерналістських відносин до рівноправного соціопартнерства між органами державної влади та інституціями громадянського суспільства. Саме гуманітарна сфера – як простір перетину культури, освіти, науки, соціального захисту та міжнаціонального діалогу – є найбільш чутливою до суспільних запитів і потребує гнучких, інклюзивних та партисипативних інструментів регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика взаємодії інститутів публічної влади з громадським сектором, а також питання європейської інтеграції в гуманітарній сфері знаходяться у фокусі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Так, зокрема, вітчизняний дослідник О. Барна розглядає гуманітарний простір як об'єкт гібридної війни в контексті наслідків для України [1], П. Вознюк, С. Здіорук, В. Яблонський та ін. вивчають гуманітарний простір України в контексті протидії гібридній агресії [2], А. Гуменюк, К. Денисенко описують інтеграцію України до загальноєвропейського гуманітарного простору [3], О. Коротич у своєму монографічному дослідженні розглядає теоретико-методологічний аспект державного управління соціокультурним розвитком регіонів України [4], О. Кубецька вивчає гуманітарний простір України як об'єкт національної безпеки держави в умовах війни [5], В. Омельчук вивчає особливості інтеграції національних меншин до єдиного гуманітарного простору України [6], П. Опанащук описує формування цілісного гуманітарного простору як інструменту забезпечення національної стійкості [7] та пропонує шляхи інтеграції України до загальноєвропейського гуманітарного простору [8], І. Парубчак досліджує мовну політику як чинник консолідації українського суспільства в умовах євроінтеграції [9], Е. Сидорова вивчає місце та роль військово-цивільних адміністрацій в механізмі адміністративно-правового забезпечення реалізації пріоритетних напрямів інтеграції населення та територій України, що постраждали внаслідок воєнної агресії РФ, до національного гуманітарного простору [10], О. Якименко описує модернізацію гуманітарної сфери України в контексті європейської інтеграції [11] та ін. Проблематикою вдосконалення державної політики щодо гуманітарного простору переймаються й зарубіжні науковці. Так, Р. Брауман аналізує історичний перехід від класичної філантропії до сучасного розуміння суверенного та вільного простору для

захисту прав людини [12], С. Коллінсон, С. Ельгаварі аналізують еволюцію терміна «гуманітарний простір» у глобальному порядку денному [13], Т. Фахурі здійснює сучасне дослідження процесів локалізації в межах глобального гуманітарного простору [14], Л. Фаст досліджує концептуальні межі гуманітарного простору [15], Д. Гілгорст, Б.Дж. Янсен пропонують розглядати гуманітарний простір не як на абстрактну «територію поза політикою», а як на динамічну арену, де повсякденні практики, місцева влада та реципієнти допомоги безпосередньо формують умови гуманітарної діяльності [16], Л. Брассар-Будро, Д. Юбер досліджують регуляторні інструменти держав, проблеми безпеки інституцій та баланс між суверенітетом країн і виконанням міжнародних гуманітарних місій [17], К. Бергтора, К. Лоне розглядають соціокультурний та юридичний виміри гуманітарного простору через призму соціології права [18], К. Репсторфф аналізує процеси локалізації в гуманітарній сфері [19], К. Сандвік розглядає формування цифрового гуманітарного простору [20] та ін. Як видно з проведеного огляду, проаналізовані наукові джерела розкривають сучасний глобальний тренд – перехід гуманітарного простору з винятково фізичного (територіального) виміру до нормативно-правового та цифрового.

Водночас поза увагою дослідників часто залишається той факт, що декларовану нормативно-правову базу партнерства в Україні не завжди підкріплено дієвими адміністративними процедурами та реальними фінансово-економічними стимулами. Наявний відчутний дисбаланс між готовністю інститутів громадянського суспільства пропонувати гуманітарні ініціативи та спроможністю державних інституцій інтегрувати ці ініціативи до державних цільових програм за європейськими стандартами. Недостатньо вивченими залишаються також ризики та бар'єри (зокрема, низький рівень взаємної довіри, дефіцит ресурсів у регіонах, слабка інституційна спроможність громадських організацій), що заважають повноцінній адаптації успішних європейських практик до вітчизняної системи публічного управління.

Метою статті є комплексний аналіз та теоретико-прикладне обґрунтування дієвих механізмів взаємодії органів державної влади й інституцій громадянського суспільства як ключового чинника та рушійної сили розбудови спільного європейського гуманітарного простору, а також розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення їх ефективності в сучасних умовах євроінтеграції України.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, дослідження механізмів взаємодії органів державної влади та інституцій громадянського суспільства в межах розбудови спільного європейського гуманітарного простору вимагає відходу від класичних, моноцентричних моделей державного управління. Методологічною основою такого переходу постає концепція публічного врядування та теорія соціальних мереж. У межах цих підходів держава перестає бути єдиним джерелом владних рішень, а трансформується в координатора суспільних процесів, де інститути громадянського суспільства є рівноправними партнерами.

Спільний європейський гуманітарний простір у цьому контексті трактується науковцями не просто як географічна чи юридична категорія, а як складне соціокультурне середовище, що функціонує на принципах субсидіарності, партисипативності та інклюзивності. Зважаючи на це, механізм взаємодії в системі державного управління ми визначаємо як динамічну систему правових норм, організаційних процедур, фінансових інструментів та інформаційних каналів, що забезпечують скоординовану діяльність органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства задля досягнення спільних суспільних цілей у соціогуманітарній сфері.

Прикладний аналіз вітчизняної практики публічного управління свідчить про наявність суттєвого розриву між декларованими європейськими стандартами та реальними інструментами їх впровадження. Для подолання цього дисбалансу формування ефективних механізмів взаємодії має здійснюватися за чотирма ключовими напрямками (субмеханізмами):

1. *Нормативно-правовий механізм*, що потребує не просто формальної адаптації українського законодавства до вимог ЄС, а створення реальних правових гарантій для громадської участі на ранніх етапах розроблення державної гуманітарної політики. На

- практиці це означає імплементацію положень Кодексу належної практики участі громадськості в процесі ухвалення рішень Ради Європи.
2. *Організаційно-процедурний механізм*, що передбачає перехід від формальних консультацій (наприклад, малоефективних громадських рад при міністерствах) до інституціоналізованих майданчиків постійного діалогу – тристоронніх рад, цільових робочих груп та спільних комітетів із розроблення гуманітарних стратегій.
 3. *Фінансово-економічний механізм*, що є одним із найбільш критичних прикладних аспектів. Європейська практика базується на інструментах соціального замовлення та грантової підтримки суспільних ініціатив за прозорими процедурами. В Україні потрібно розвивати ринок надання соціальних та гуманітарних послуг неурядовими організаціями за рахунок бюджетних коштів, що підвищить якість послуг та знизить навантаження на державний апарат.
 4. *Інформаційно-комунікаційний (цифровий) механізм*, що передбачає широке впровадження інструментів електронної демократії, оскільки цифрові платформи для петицій, краудсорсингу гуманітарних проєктів, онлайн-консультацій та спільного моніторингу рішень суттєво знижують транзакційні витрати взаємодії та підвищують рівень взаємної довіри.

Як відомо, головним прикладним бар'єром на шляху інтеграції України до європейського гуманітарного простору залишається дефіцит взаємної довіри (так званого соціального капіталу) та низька інституційна спроможність інститутів громадянського суспільства на регіональному рівні. Окрім цього, умови воєнного стану та повоєнного відновлення України вимагають від механізмів публічного управління надзвичайної гнучкості, оскільки потужний волонтерський рух та громадський сектор в Україні фактично взяли на себе значну частину гуманітарних функцій держави та місцевого самоврядування.

Нині прикладне завдання публічної влади полягає не в підпорядкуванні цих процесів, а в створенні сприятливого клімату для їх саморозвитку та інтеграції до ширших європейських гуманітарних мереж, оскільки лише за умови переходу від моделі «контролю» до моделі «сприяння та розвитку» Україна зможе повноцінно увійти до спільного європейського гуманітарного простору як рівноправний та сильний суб'єкт.

У цьому контексті зазначимо, що перехід від класичної ієрархічної моделі управління до мережевого партнерства та багаторівневого діалогу є не просто теоретичною концепцією, а об'єктивною вимогою сучасного етапу державотворення в Україні. Цю трансформацію зумовлено глибокими змінами в структурі суспільства, швидкістю інформаційних процесів та характером сучасних криз, що більше не можуть бути подолані винятково директивними методами «згори донизу».

Як відомо, традиційна веберівська бюрократична модель, побудована на жорсткій підпорядкованості, стандартизації процедур та монополії держави на ухвалення рішень, створювалася для стабільних, прогнозованих умов. Нині ж суспільство функціонує в умовах високої невизначеності та динамічності. Жорсткі вертикальні структури виявляються занадто неповороткими: інформація, проходячи через численні рівні узгодження, спотворюється, а ухвалені рішення часто виявляються запізними та невідповідними реальному стану справ на місцях. Держава втрачає монополію на експертне знання та ресурси, оскільки інтелектуальний і мобілізаційний потенціал дедалі більше концентрується в мережевих структурах громадянського суспільства.

Сучасне публічне врядування розглядає державу не як домінуючий суб'єкт, а як одного із багатьох акторів у процесі вироблення політики. Мережеве партнерство передбачає формування гнучких, горизонтальних зв'язків між органами влади, бізнесом та інституціями громадянського суспільства. Перевага таких мереж полягає в їх адаптивності, здатності до швидкої самоорганізації та ефективного розподілу ресурсів. У межах мережі взаємодія базується не на примусі, а на взаємовигідному обміні ресурсами: держава надає легітимність, організаційну та фінансову

підтримку, тоді як громадський сектор забезпечує унікальну експертизу, швидкий зворотний зв'язок із цільовими аудиторіями та безпосередній доступ до локальних громад.

Далі розглянемо багаторівневий діалог як інструмент інклюзивності. Як відомо, інтеграція до європейського простору вимагає від України впровадження принципу багаторівневого врядування. Це означає, що діалог між владою та громадою має відбуватися одночасно на кількох рівнях: 1) місцевому (визначення точкових гуманітарних і соціальних потреб територіальних громад); 2) регіональному та національному (координація стратегічних програм і законодавчих ініціатив); 3) наднаціональному (спільне представництво інтересів України в європейських інституціях та транскордонних проєктах). Такий підхід забезпечує інклюзивність управління – рішення більше не спускаються «згори», а формуються знизу догори, що гарантує їх високу легітимність і суспільну підтримку.

Крім того, у цьому контексті звернемося до прикладного досвіду України. Як відомо, особливо яскраво життєздатність мережевої моделі проявилася під час масштабних кризових викликів в Україні – під час пандемії COVID-19, а згодом і в умовах повномасштабної російсько-української війни. Жодна ієрархічна державна система чи органи місцевого самоврядування не були здатні самотужки впоратися з такими обсягами логістичних, гуманітарних та соціальних завдань. Швидка горизонтальна мобілізація волонтерського руху, благодійних фондів та громадських організацій, що діяли в тісній координації з місцевою та центральною владою, довела, що саме синергія ієрархічних інститутів та горизонтальних мереж забезпечує максимальну стійкість держави.

Отже, перехід від ієрархії до мережевого партнерства є ключовою передумовою побудови дієздатної, сучасної держави європейського зразка. Лише через рівноправний, багаторівневий діалог із громадянським суспільством публічна влада здатна зберегти ефективність, відновити суспільну довіру та успішно розбудувати спільний гуманітарний простір.

Далі здійсимо аналіз структури та специфіки європейського гуманітарного простору як багатовимірного середовища. Відомо, що європейський гуманітарний простір не є статичною географічною чи винятково формально-юридичною одиницею. У сучасній науці державного управління він концептуалізується як складне, багатовимірне динамічне середовище, що об'єднує інституційні, правові, соціокультурні та комунікативні зв'язки між державами-членами, міжнародними інституціями та громадянським суспільством. Специфіка цього простору полягає в тому, що він тримається не на засадах жорсткого адміністративного примусу, а на добровільному консенсусі навколо фундаментальних аксіологічних (ціннісних) орієнтирів. Це робить його унікальною інтеграційною моделлю, де гуманітарна сфера постає головним чинником соціальної згуртованості.

Багатовимірність європейського гуманітарного простору тримається на п'яти ключових ціннісних стовпах, що постають водночас і критеріями оцінки ефективності публічного управління для країн, що прагнуть інтеграції: 1) демократія та партисипативність, яка передбачає, що гуманітарна політика розробляється не кулуарно, а через відкрите залучення громадян до процесів ухвалення рішень (демократія участі); 2) верховенство права, що гарантує рівність усіх суб'єктів взаємодії (як державних органів, так і недержавних організацій) перед законом, унеможливаючи адміністративне свавілля; 3) захист прав людини, що постає наріжним каменем і головною метою будь-яких управлінських дій у соціогуманітарній сфері. Людина, її гідність та свободи є вищою цінністю простору; 4) культурна самобутність (або єдність у різноманітті). На відміну від уніфікації, європейський простір плекає мовне, релігійне та етнокультурне різноманіття, розглядаючи його як спільне багатство, а не джерело конфліктів; 5) соціальна солідарність, що виражається у створенні механізмів підтримання вразливих верств населення, взаємодопомозі держав у кризових ситуаціях та спільному подоланні гуманітарних катастроф.

Інституційно-функціональна структура європейського гуманітарного простору розгортається в кількох взаємопов'язаних вимірах (площинах): 1) Нормативно-ціннісний вимір, що передбачає сукупність міжнародних угод, декларацій та хартій (зокрема, Хартія основних прав ЄС, Європейська соціальна хартія, Кодекс належної практики участі громадськості в процесі ухвалення рішень Ради

Європи), що визначають «правила гри» та етичні стандарти публічної взаємодії. 2) Інституційний вимір, який полягає в діяльності наднаціональних інституцій (Європейська Комісія, Рада Європи) в синергії з транскордонними мережами неурядових організацій, фондів та науково-освітніх центрів. Цей вимір забезпечує інституційну сталість та фінансування спільних програм (наприклад, лінійки проєктів Erasmus+, Creative Europe, програм солідарності тощо). 3) Соціокультурний (комунікативний) вимір як простір безпосереднього діалогу між громадянами, транскордонного обміну знаннями, ідеями, культурними цінностями та волонтерським досвідом. Саме на цьому рівні формується європейська ідентичність і долаються міжнаціональні стереотипи.

Зазначимо, що для України процес інтеграції до цього простору має двосічний характер. З одного боку, це приєднання до високих стандартів публічного врядування та залучення європейських ресурсів для розвитку внутрішнього гуманітарного сектору. З іншого – це іспит на спроможність вітчизняних інститутів публічної влади діяти в умовах децентралізації, забезпечувати реальну підтримку ініціатив громадянського суспільства та відмовитися від рудиментів радянського командного управління. Розуміння європейського гуманітарного простору як багатовимірного та ціннісно-орієнтованого дає змогу вітчизняним реформаторам будувати не просто формальні інструменти взаємодії, а створювати міцну соціокультурну основу для тривалого та успішного партнерства з європейською спільнотою.

Далі звернемося до характеристики механізмів державного управління щодо залучення неурядових організацій до гуманітарної політики. У цьому контексті ми виходимо з того, що залучення неурядових організацій до процесів розроблення, моніторингу та реалізації гуманітарної політики потребує комплексної дії чотирьох взаємопов'язаних механізмів державного управління: правового, організаційного, фінансово-економічного та інформаційного. Кожен із них виконує свою специфічну функцію, формуючи цілісну систему публічного партнерства за європейськими стандартами.

Розглянемо більш детально означені механізми.

1. *Правовий механізм (нормативно-регулятивна основа).* Правовий механізм є базисом, що визначає правила гри, легітимізує участь громадського сектору та гарантує його суб'єктність. На національному рівні він формується Конституцією України, законами України «Про громадські об'єднання», «Про благодійну діяльність та благодійні організації», а також підзаконними нормативно-правовими актами, що регулюють проведення консультацій з громадськістю. У контексті європейської інтеграції цей механізм потребує імплементації положень Кодексу належної практики участі громадськості в процесі ухвалення рішень Ради Європи. Правовий механізм забезпечує перехід від формального інформування до зобов'язувальних процедур: закріплює право неурядових організацій на участь в експертизі законопроєктів, ініціювання громадських слухань та обов'язковий розгляд їх пропозицій органами влади під час розроблення соціогуманітарних стратегій.
2. *Організаційний механізм (процедурно-технологічна взаємодія).* Організаційний механізм визначає практичні форми, канали та алгоритми комунікації між державними органами та неурядовими організаціями на різних етапах управлінського циклу: 1) на етапі розроблення політики: створення спільних міжвідомчих робочих груп, тристоронніх рад (держава – бізнес – профспілки/громадськість) та проведення фахових круглих столів; 2) на етапі реалізації: застосування інструменту делегування повноважень, коли неурядові організації стають безпосередніми виконавцями державних цільових програм або надають соціальні послуги від імені держави; 3) на етапі моніторингу: створення незалежних наглядових рад при закладах гуманітарної сфери (освіта, медицина, культура), проведення громадської антикорупційної та гендерної експертизи, а також залучення неурядових організацій до оцінювання ефективності впроваджених державних рішень.

3. *Фінансово-економічний механізм* (ресурсна підтримка та стимулювання). Спроможність неурядових організацій бути дієвими акторами гуманітарної політики критично залежить від ресурсного забезпечення. Фінансово-економічний механізм державного управління покликаний відійти від моделі хаотичного спонсорства до прозорої ринкової взаємодії за допомогою таких інструментів: 1) державне соціальне замовлення: закупівля соціально-гуманітарних послуг (наприклад, реабілітація, інклюзивна освіта, культурна інтеграція переселенців) у недержавних організацій за рахунок бюджетних коштів на конкурсній основі; 2) пряме бюджетне фінансування (гранти та субсидії): надання фінансової підтримки проєктам неурядових організацій через спеціалізовані державні інституції (на кшталт Українського культурного фонду чи Фонду розвитку громадянського суспільства) на паритетних засадах; 3) податкові стимули: запровадження пільгового оподаткування для соціальних підприємств та меценатів, що фінансують гуманітарні ініціативи громадського сектору.
4. *Інформаційний механізм* (комунікація та цифровізація). Інформаційний механізм забезпечує прозорість взаємодії, швидкий зворотний зв'язок та взаємну довіру. Сучасний етап публічного управління вимагає переведення цього механізму на рейки цифрових технологій (електронної демократії). Головними інструментами тут постають: 1) портали відкритих даних та державні реєстри: надання неурядовим організаціям доступу до статистичної інформації, потрібної для якісного аналізу гуманітарних потреб; 2) спеціалізовані онлайн-платформи: єдині вебпортали для проведення електронних консультацій із громадськістю, подання петицій та збору пропозицій до державних планів дій; 3) спільні інформаційні кампанії: використання державних медіаресурсів для популяризації спільних гуманітарних проєктів, волонтерських ініціатив та європейських цінностей солідарності; 4) синергетичний ефект: ефективність залучення неурядових організацій досягається лише за умови системного поєднання всіх чотирьох механізмів. Правове закріплення прав неурядових організацій без фінансового підкріплення чи зручних інформаційних інструментів залишається декларативним, тоді як фінансування без чітких організаційних процедур та моніторингу створює корупційні ризики.

З метою перспективної адаптації європейського досвіду до вітчизняних реалій розглянемо практику взаємодії держави, органів місцевого самоврядування та неурядових організацій у контексті нашого дослідження. Досвід країн Європейського Союзу у сфері публічного врядування демонструє високу ефективність децентралізованих, прозорих та партисипативних моделей співпраці між державними інститутами та громадськістю. Системний аналіз дозволяє нам виокремити три ключові успішні практики, що сформували сучасний європейський гуманітарний простір, а також оцінити потенціал їх запровадження до вітчизняної системи державного управління.

1. *Функціонування громадських (консультативних) рад*. У країнах ЄС (зокрема, у Франції та Німеччині) діють економічні, соціальні та екологічні ради, що мають статус конституційних або впливових дорадчих органів. Головна їх особливість – репрезентативність та фаховість. Члени рад делегуються професійними спілками, асоціаціями та неурядовими організаціями за чіткими квотами. Вони здійснюють обов'язкову попередню експертизу законопроєктів у соціогуманітарній сфері до їх винесення на голосування в парламенті.

Водночас чинна вітчизняна модель громадських рад, регульована постановою Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», здебільшого є номінальною та політизованою. Для адаптації європейського досвіду Україні варто перейти від принципу «кількісного представництва» (де до ради входять усі охочі організації) до професійно-секторального квотування. Дорадчі органи мають стати пулом профільних експертів, чії висновки щодо гуманітарних реформ будуть обов'язковими до розгляду та публічного коментування представниками влади.

2. *Інструменти електронної демократії.* У Європі флагманом у цій сфері є Естонія (з платформою Rahvaalgatus.ee) та загальноєвропейська ініціатива ECI. Ці інструменти дозволяють громадянам не лише підписувати петиції, але й колективно редагувати проекти законів на спеціалізованих цифрових платформах, відстежувати їх рух у режимі реального часу та брати участь у розподілі бюджетних коштів (партисипативне бюджетування).

Україна, своєю чергою, має потужний цифровий фундамент (екосистема «Дія», електронні петиції). Проте наявні інструменти переважно зорієнтовано на зворотний зв'язок чи отримання послуг. Адаптація ж європейського досвіду має полягати у створенні платформ спільного нормопроекткування. Потрібно інтегрувати до вітчизняних державних порталів функціонал для краудсорсингу ідей та поабзацного коментування нормативно-правових актів громадськими експертами на етапі їх розроблення.

3. *Спільні гуманітарні проекти та соціальне замовлення.* У Данії, Швеції та Нідерландах більшість соціально-гуманітарних послуг (робота з мігрантами, реабілітація, культурна інтеграція) фінансуються державою, проте фізично виконуються неурядовими організаціями через прозорі тендери та гранти. На наднаціональному рівні програми на кшталт Creative Europe або Erasmus+ стимулюють транскордонне партнерство, де консорціуми громадських організацій та муніципалітетів спільно вирішують гуманітарні завдання.

В Україні ж сфера надання соціальних та гуманітарних послуг досі залишається надміру монополізованою комунальними й державними установами. Перспектива адаптації в нашій державі європейського досвіду полягає в повноцінному запуску ринку соціального замовлення. Держава має купувати послуги у профільних благодійних фондів та громадських організацій (особливо тих, що займаються внутрішньо переміщеними особами, ветеранами та психологічною реабілітацією), оскільки їх мобільність та інституційна гнучкість є значно вищими за класичні державні установи.

Таким чином, адаптація європейських практик в українських реаліях не повинна обмежуватися сліпим копіюванням інститутів. Вона потребує зміни управлінської філософії – переходу від моделі контролю та нагляду за громадським сектором до ролі партнера-навігатора, що створює фінансові, правові та цифрові умови для спільного вирішення гуманітарних проблем у межах європейської інтеграції.

З метою вироблення дієвих рекомендацій органам публічної влади України щодо взаємодії влади та громади розглянемо деструктивні чинники та системні бар'єри в контексті такої взаємодії. Як відомо, попри значний поштовх до самоорганізації суспільства та реформи децентралізації, у вітчизняній практиці публічного управління зберігається низка глибоких протиріч. Формування паритетного діалогу між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інституціями громадянського суспільства, як нам видається, гальмується системними перешкодами. Ці деструктивні чинники та бар'єри можна класифікувати за кількома ключовими вимірами:

1. *Ментально-ціннісний бар'єр* (дефіцит взаємної довіри).

Наріжним каменем цієї проблеми залишається низький рівень так званого соціального капіталу – взаємної довіри між державними інституціями та громадськістю. З боку публічних службовців часто спостерігається скептичне або поблажливе ставлення до інститутів громадянського суспільства, сприйняття громадських активістів як непрофесійних «скаржників» або лобістів чужих інтересів. З боку громадськості домінує історично сформована презумпція недовіри до будь-яких ініціатив влади, що породжує конфронтаційний тип поведінки замість конструктивного партнерства. Окрім того, у значної частини населення (особливо старшого віку, яке сформувалося за радянських часів) досі зберігаються патерналістські очікування, коли громадяни перекладають усю відповідальність за соціогуманітарну сферу на державу.

2. *Інституційно-адміністративний бар'єр* (імітаційний характер взаємодії). Здебільшого багато інструментів залучення громадськості в Україні існують лише на папері або

носять формальний характер. Це насамперед «ефект галочки»: консультації з громадськістю, засідання громадських рад чи громадські слухання часто проводяться лише для дотримання формальних вимог регламенту. Пропозиції громадськості ігноруються, а механізми зворотного зв'язку (пояснення, чому ті чи інші пропозиції було відхилено) практично відсутні; та бюрократична інертність: державна машина залишається закритою та надмірно централізованою. Процедури доступу громадських експертів до розроблення рішень є складними, заплутаними та непрозорими, що демотивує неурядові організації брати участь у спільних процесах.

3. *Ресурсно-фінансовий бар'єр* (слабкість механізмів підтримки). Зрозуміло, що дієвість громадянського суспільства безпосередньо залежить від його фінансової незалежності та стабільності, що в Україні є слабким місцем. Насамперед це *донорська залежність* (більшість професійних та інституційно спроможних українських неурядових організацій фінансуються за рахунок міжнародних грантів. Це призводить до того, що їх порядок денний часто диктується пріоритетами іноземних фондів, а не реальними потребами локальних громад) та *нерозвиненість внутрішніх фінансових інструментів* (механізми соціального замовлення та відсоткової філантропії в Україні перебувають у зародковому стані. Бюджетне законодавство накладає жорсткі обмеження на фінансування проєктів неурядових організацій з державного та місцевих бюджетів, що унеможливорює довгострокове планування діяльності громадських організацій).
4. *Асиметрія інституційної спроможності* (регіональний дисбаланс). Незаперечним є факт, що в Україні наявний глибокий розрив у розвитку громадянського суспільства між столицею, великими містами та периферійними громадами. У той час як у Києві та обласних центрах функціонують потужні аналітичні центри із високим рівнем експертизи, на рівні невеликих міст та територіальних громад інститути громадянського суспільства часто представлені невеликими, інституційно слабкими організаціями. Вони не мають достатніх юридичних, фінансових та людських ресурсів, щоб поставати рівноправними партнерами для місцевої влади, що призводить до імітації діалогу на місцях.
5. *Специфічні безпекові обмеження воєнного стану*. Сучасний етап державотворення в Україні проходить під тиском воєнних реалій, що накладає об'єктивні обмеження на публічну взаємодію. Обмеження свободи зборів, закриття частини державних реєстрів з міркувань безпеки, вимушена централізація ухвалення рішень через запровадження військових адміністрацій та фізичне переміщення мільйонів громадян суттєво ускладнили класичні форми партисипації. Більше того, ресурси як держави, так і громадського сектору наразі максимально мобілізовано на потреби оборони, що призводить до дефіциту уваги до стратегічних реформ у гуманітарній сфері. Усунення цих бар'єрів потребує системних змін: не лише оновлення нормативної бази, а й тривалої роботи над підвищенням культури взаємодії, підвищенням кваліфікації публічних службовців у сфері публічних консультацій та впровадженням гнучких моделей фінансування некомерційного сектору.

На основі виявлених системних бар'єрів та з урахуванням успішних європейських практик, комплексна система рекомендацій для органів публічної влади (центрального органу виконавчої влади, військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування) щодо модернізації інструментів взаємодії з інституціями громадянського суспільства, на нашу думку, має розгортатися в чотирьох стратегічних вимірах.

1. *Нормативно-правова модернізація: від формалізму до обов'язкових стандартів*. Насамперед це впровадження стандарту зворотного зв'язку. Варто законодавчо закріпити обов'язковість публічного оприлюднення Таблиць урахування пропозицій громадськості за результатами публічних консультацій. Орган влади має не просто збирати пропозиції, а й юридично обґрунтовувати відхилення кожної з них, що унеможливить імітацію діалогу

(«ефект галочки»). Крім того, потрібно переглянути підзаконні нормативно-правові акти про громадські ради. У цьому контексті варто трансформувати постанову Кабінету Міністрів України № 996, відійшовши від кількісного формування рад (де збираються сотні неспеціалізованих організацій) до секторально-квотного принципу. Громадські ради при міністерствах, обласних державних адміністраціях та органах місцевого самоврядування мають формуватися як пули профільних експертів і науковців, а їх висновки щодо стратегічних гуманітарних реформ повинні отримати статус обов'язкових до розгляду. Варто також забезпечити спрощення процедур для неурядових організацій в умовах кризового врядування. Для цього потрібно розробити та ухвалити тимчасові регламенти взаємодії на період дії воєнного стану та повоєнного відновлення, що б легітимізували швидкі онлайн-погодження та залучення громадських експертів до ухвалення оперативних гуманітарних рішень без надмірної бюрократизації.

2. *Фінансово-економічне переозавантаження: від донорства до ринку послуг.* Потребує негайного вирішення питання щодо повноцінного запуску механізму соціального замовлення. У цьому контексті варто забезпечити широку практику закупівлі соціогуманітарних послуг (психологічна реабілітація ветеранів, інтеграція внутрішньо переміщених осіб, інклюзивна освіта) у профільних неурядових організаціях через систему Prozorro. Це дозволить перенаправити бюджетні кошти з утримання неефективних державних установ на фінансування конкретного результату, наданого мобільнішим громадським сектором. Крім того, варта уваги пропозиція щодо створення Фонду розвитку громадянського суспільства. Для цього потрібно запровадити прозору модель державного грантування гуманітарних проєктів на зразок Українського культурного фонду. Розподіл коштів має відбуватися через незалежну експертну оцінку, що зменшить залежність вітчизняних неурядових організацій від пріоритетів іноземних донорів. Вартує також уваги й запровадження відсоткової філантропії. Для цього потрібно розробити механізм «відсоткового податку», за якого кожен громадянин України під час щорічного декларування доходів може спрямувати 1-2% свого податку на доходи фізичних осіб на підтримку конкретної верифікованої неприбуткової організації.
3. *Цифрова трансформація: від інформування до спільного творення.* У цьому контексті вартує безумовної уваги питання щодо запровадження платформи спільного нормопроєктування. Для цього потрібно модернізувати урядовий портал «Взаємодія» та інтегрувати його з екосистемою «Дія», додавши функціонал для краудсорсингу ідей та поабзацного коментування нормативно-правових актів на етапі підготовки їх до розгляду. Чільне місце тут має посісти цифровізація партисипативного бюджетування. Для цього потрібно масштабувати інструмент «Бюджету участі» на рівень усіх територіальних громад через зручні мобільні застосунки, залучаючи інститути громадянського суспільства до розроблення та реалізації мікропроєктів у сфері локального гуманітарного простору (благоустрій, культурні хаби, освітні простори). Своєю чергою, органи публічної влади мають з повною серйозністю поставитися до самої ідеї «Бюджету часті», виділяючи для нього не мізерні кошти, що повсюди має місце, а до 40 відсотків бюджетних коштів, як це практикується в передових європейських і не тільки державах (зокрема, Бразилії). Варте уваги й створення Єдиного реєстру гуманітарних потреб. Для цього потрібно запровадити інтерактивну цифрову мапу гуманітарних та соціальних потреб на рівні регіонів із відкритим доступом для неурядових організацій, що дозволить уникнути дублювання функцій і забезпечить точковість допомоги.
4. *Інституційний розвиток та культура діалогу: зміна управлінської філософії.* Насамперед це запровадження посади «навігатора взаємодії». У штатному розписі міністерств, місцевих державних адміністрацій чи органів місцевого самоврядування потрібно трансформувати підрозділи «зв'язків з громадськістю» (що часто працюють як пресслужби) на департаменти публічної фасилітації та партнерства. Їх завданням має бути не цензурування чи звітування, а супровід та координація спільних проєктів. Потребує особливої уваги й обов'язкове

навчання публічних службовців. Для цього варто забезпечити включення до програм підвищення кваліфікації Національного агентства України з питань державної служби обов'язкових тренінгових модулів з публічних консультацій, управління конфліктами, побудови мереж та європейських стандартів партисипації. Заслужують уваги й програми менторства для регіональних інститутів громадянського суспільства. Для цього варто організувати під егідою провідних національних аналітичних центрів та за підтримки держави програми інституційного розвитку для невеликих громадських організацій у периферійних та деокупованих громадах з метою вирівнювання асиметрії їх спроможності.

На нашу думку, реалізація цих та інших рекомендацій дозволить змінити саму парадигму взаємовідносин між органами публічної влади та неурядовими організаціями: перейти від конфронтації чи патерну «контролю» до інклюзивного європейського партнерства. Це перетворить громадянське суспільство на внутрішнє джерело стійкості, інновацій та легітимності рішень публічної влади.

Висновки. У результаті дослідження нами сформульовано такі науково-прикладні висновки:

- 1) Доведено, що успішна інтеграція України до спільного європейського гуманітарного простору безпосередньо залежить від модернізації механізмів державного управління в напрямі переходу до мережевого партнерства. Установлено, що взаємодія органів влади та інституцій громадянського суспільства має базуватися на принципах субсидіарності, інклюзивності та взаємної відповідальності.
- 2) З'ясовано, що чинні вітчизняні механізми взаємодії носять здебільшого декларативний характер і потребують інституційного зміцнення. Ключовими бар'єрами є низький рівень взаємної довіри, фінансово-економічна обмеженість та недостатнє використання інструментів електронної демократії.
- 3) Визначено, що пріоритетними напрямками вдосконалення публічної політики щодо розбудови гуманітарного простору є: гармонізація законодавства України із стандартами Ради Європи; упровадження дієвого соціального замовлення; розвиток е-демократії та посилення інституційної спроможності інститутів громадянського суспільства на місцях. Це забезпечить потрібну синергію зусиль для повноцінної інтеграції до європейського соціокультурного середовища.

Попри отримані результати, окреслена проблематика є багатоаспектною та динамічною, що відкриває низку перспективних напрямів для дальших наукових пошуків у галузі публічного управління. По-перше, детального вивчення потребує трансформація механізмів взаємодії влади та громадянського суспільства в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України. Процеси швидкої самоорганізації населення, волонтерського руху та локальних ініціатив створили унікальний приклад горизонтальної взаємодії, інституціоналізація якого за європейськими стандартами є стратегічним завданням для вітчизняної науки державного управління. По-друге, перспективним є порівняльний аналіз регіональних моделей співпраці органів місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства в різних країнах-членах ЄС. Дослідження специфіки транскордонного співробітництва та реалізації спільних гуманітарних мікропроектів на рівні територіальних громад дозволить виробити точкові, адаптовані рекомендації для української децентралізованої системи влади. По-третє, окремого наукового інтересу набуває цифровізація соціогуманітарного діалогу. Майбутні розвідки мають бути спрямовані на оцінку ефективності новітніх інструментів електронної демократії (таких як платформи відкритих даних, цифрові консультації з громадськістю, краудсорсинг-проекти) як інструментів прискорення інтеграції України до європейського інформаційно-гуманітарного простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Барна О. Гуманітарний простір як об'єкт гібридної війни: наслідки для України. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2019. Т. 40. С. 146–152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lppss_2019_40_20 (дата звернення: 09.07.2026).
2. Гуманітарний простір України в контексті протидії гібридній агресії / С.І. Здіюрук, В.М. Яблонський, П.Й. Вознюк та ін.; за ред. С.І. Здіюрука. Київ: НІСД, 2018. 48 с. (Серія «Регіональний вимір»).

3. Гуменюк А.Г., Денисенко К.Ю. Інтеграція України в загальноєвропейський гуманітарний простір. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2010. Вип. 16. С. 71–83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_2010_16_13 (дата звернення: 10.07.2026).
4. Коротич О.Б. Державне управління соціокультурним розвитком регіонів України: теоретико-методологічний аспект: монографія. Харків: ДокНаукБук, 2014. 416 с.
5. Кубецька О.М. Гуманітарний простір України як об'єкт національної безпеки держави в умовах війни. *Боротьба за незалежність України в умовах воєнного стану: матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару* (м. Дніпро, 20 травня 2022 р.). Дніпро: ДДУВС, 2023. С. 47–49.
6. Омельчук В.В. Особливості інтеграції національних меншин в єдиний гуманітарний простір України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2008. № 2. С. 141–153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2008_2_20 (дата звернення: 11.07.2026).
7. Опанащук П. В. Формування цілісного гуманітарного простору як інструмент забезпечення національної стійкості. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2025. № 7 (60). С. 72–78.
8. Опанащук П.В. Шляхи інтеграції України в загальноєвропейський гуманітарний простір. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2025. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2025_4_16 (дата звернення: 12.07.2026).
9. Парубчак І.О. Мовна політика як чинник консолідації українського суспільства в умовах євроінтеграції. *Ефективність державного управління: зб. наук. пр.* 2017. Вип. 4 (53). Ч. 1. С. 67–75.
10. Сидорова Е.О. Місце та роль військово-цивільних адміністрацій в механізмі адміністративно-правового забезпечення реалізації пріоритетних напрямів інтеграції населення та територій України, що постраждали внаслідок воєнної агресії РФ, в національний гуманітарний простір. *Правові новели*. 2020. № 10 (3). С. 106–111. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/prno_2020_10\(3\)_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/prno_2020_10(3)_17) (дата звернення: 13.07.2026).
11. Якименко О.В. Модернізація гуманітарної сфери України в контексті європейської інтеграції. *Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр.* 2019. Вип. 2 (65). С. 112–119.
12. Brauman R. From Philanthropy to Humanitarianism. *South Atlantic Quarterly*. 2004. Vol. 103, No. 2-3. P. 397–417. DOI: <https://doi.org/10.1215/00382876-103-2-3-397>.
13. Collinson S., Elhawary S. Moving Beyond 'Humanitarian Space': The Politics of Development and Humanitarian Action. *ODI HPG Working Papers*. London: Overseas Development Institute, 2012. 44 p.
14. Fakhoury T. Localizing Global Governance amid Fog and Friction: The Case of the Global Compact on Refugees in Complex Conflict Environments. *International Studies Quarterly*. 2024. Vol. 6, Iss. 3. P. ksag083. DOI: <https://doi.org/10.1093/isagq/ksag083> (Примітка: виправлено очевидну помилку в назві журналу).
15. Fast L. Mapping the Boundaries of Humanitarian Space. *Disasters*. 2012. Vol. 36, No. s1. P. 124–142. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-7717.2012.01288.x>.
16. Hilhorst D., Jansen B. J. Humanitarian Space as Arena: A Perspective on the Everyday Politics of Aid. *Development and Change*. 2010. Vol. 41, Iss. 6. P. 1117–1139. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-7660.2010.01673.x>.
17. Hubert D., Brassard-Boudreau L. Shrinking Humanitarian Space? Trends and Prospects on Security and Access. *Journal of Humanitarian Assistance*. 2010. Vol. 11, No. 4. P. 1–22.
18. Lohne K., Sandvik K.B. Bringing Law into the Political Sociology of Humanitarianism. *Oslo Law Review*. 2017. Vol. 4, No. 1. P. 4–27. DOI: <https://doi.org/10.18261/issn.2387-3299-2017-01-01>.
19. Roepstorff K. Localisation and Shrinking Civic Space: Tying up the Loose Ends. *CHA Policy Brief*. Berlin: Centre for Humanitarian Action, 2020. 28 p.
20. Sandvik K. B. Digitisation and Sovereignty in Humanitarian Space: Technologies, Territories and Tensions. *Third World Quarterly*. 2023. Vol. 44, Iss. 11. P. 2345–2362. DOI: <https://doi.org/10.1080/01436597.2023.2190332>.

REFERENCES

1. Barna, O. (2019). Humanitarnyi prostir yak ob'iekt hibrydnoi viiny: naslidky dlia Ukrainy [The Humanitarian Space as a Target of Hybrid War: Consequences for Ukraine]. *Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu – Historical and Political Issues of the Modern World Scientific Bulletin of the Diplomatic Academy of Ukraine*, 40, 146-152. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/lppss_2019_40_20 [in Ukrainian].
2. Zdioruk, S.I. (Ed.) (2018). *Humanitarnyi prostir Ukrainy v konteksti protydii hibrydnoi ahresii [Ukraine's humanitarian space in the context of countering hybrid aggression]*. Kyiv: NISD (Serii «Rehionalnyi vymir») [in Ukrainian].
3. Humeniuk, A.H., & Denysenko, K.Yu. (2010). Intehratsiia Ukrainy v zahalnoievropeiskyi humanitarnyi prostir [Integration of Ukraine into the pan-European humanitarian space]. *Naukovyi visnyk Dyplomatychnoi akademii Ukrainy –Scientific Bulletin of the Diplomatic Academy of Ukraine*, 16, 71-83. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_2010_16_13 [in Ukrainian].
4. Korotych, O.B. (2014). *Derzhavne upravlinnia sotsiokulturnym rozvytkom rehioniv Ukrainy: teoretyko-metodolohichni aspekt: monohrafiia [State Management of the Socio-Cultural Development of Ukraine's Regions: Theoretical and Methodological Aspects : Monograph]*. Kharkiv: DokNaukBuk, 416 s. [in Ukrainian].
5. Kubetska, O.M. (2023). Humanitarnyi prostir Ukrainy yak ob'iekt natsionalnoi bezpeky derzhavy v umovakh viiny [Ukraine's humanitarian space as an object of national security under wartime conditions]. *Borotba za nezalezhnist Ukrainy v*

- umovakh voiennoho stanu – The Struggle for Ukraine's Independence Under Martial Law*. Dnipro: DDUVS, 47-49 [in Ukrainian].
6. Omelchuk, V.V. (2008). Osoblyvosti intehtratsii natsionalnykh menshyn v yedynyi humanitarnyi prostir Ukrainy [Specifics of the integration of national minorities into Ukraine's unified humanitarian space]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia – Current Issues in Public Administration*, 2, 141-153. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2008_2_20 [in Ukrainian].
 7. Opanashchuk, P.V. (2025). Formuvannia tsilisnogo humanitarnoho prostoru yak instrument zabezpechennia natsionalnoi stikosti [The formation of a cohesive humanitarian space as a tool for ensuring national resilience]. *Elektronne naukove vydannia «Publichne administruvannia ta natsionalna bezpeka» – Public Administration and National Security*, 7 (60), 72-78. Retrieved from file:///C:/Users/User/Downloads/9.pdf [in Ukrainian].
 8. Opanashchuk, P.V. (2025). Shliakhy intehtratsii Ukrainy v zahalnoievropeyskyi humanitarnyi prostir [Ways of integrating Ukraine into the pan-European humanitarian space]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok – Public Administration: Improvement and Development*, 4. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2025_4_16 [in Ukrainian].
 9. Parubchak, I.O. (2017). Movna polityka yak chynnyk konsolidatsii ukrainskoho suspilstva v umovakh yevrointehtratsii [Language Policy as a Factor in the Consolidation of Ukrainian Society in the Context of European Integration]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia – Effectiveness of Public Administration*, 4 (53), 1, 67-75 [in Ukrainian].
 10. Sydorova E. O. (2020). Mistse ta rol viiskovo-tsyvilnykh administratsii v mekhanizmi administratyvno-pravovoho zabezpechennia realizatsii prioritetnykh napriamiv intehtratsii naselennia ta terytorii Ukrainy, shcho postrazhdaly vnaslidok voiennoi ahresii RF, v natsionalnyi humanitarnyi prostir [The place and role of civil-military administrations in the mechanism of administrative-legal support for integrating the population and territories of Ukraine affected by the Russian Federation's military aggression into the national humanitarian space.]. *Pravovi novely – Legal Developments*, 10(3), 106-111. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/prno_2020_10\(3\)_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/prno_2020_10(3)_17) [in Ukrainian].
 11. Yakymenko, O.V. (2019). Modernizatsiia humanitarnoi sfery Ukrainy v konteksti yevropeiskoi intehtratsii [Modernization of Ukraine's humanitarian sphere in the context of European integration.]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia – Theory and Practice of Public Administration*, 2 (65), 112-119 [in Ukrainian].
 12. Bogatyreva O. (2022). Humanitarian Diplomacy: Modern Concepts and Approaches. *International Trends. Mezhdunarodnye protsessy*, 20, 1, 166-191. DOI: <https://doi.org/10.1794/it.2022.20.1.68.4> (in Ukrainian).
 13. Brauman R. (2004). From Philanthropy to Humanitarianism. *South Atlantic Quarterly*, 103, 2-3, 397-417. DOI: <https://doi.org/10.1215/00382876-103-2-3-397> [in English].
 13. Collinson, S., & Elhawary, S. (2012). Moving Beyond 'Humanitarian Space': The Politics of Development and Humanitarian Action. *ODI HPG Working Papers*. London: Overseas Development Institute [in English].
 14. Fakhoury, T. (2024). Localizing Global Governance amid Fog and Friction: The Case of the Global Compact on Refugees in Complex Conflict Environments. *International Studies Agonistics Quarterly*, 6, 3. DOI: <https://doi.org/10.1093/isagsq/ksag083> [in English].
 15. Fast, L. (2012). Mapping the Boundaries of Humanitarian Space. *Disasters*, 36, 1, 124–142. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-7717.2012.01288.x> [in English].
 16. Hilhorst, D., & Jansen, B. J. (2010). Humanitarian Space as Arena: A Perspective on the Everyday Politics of Aid. *Development and Change*, 41, 6, 1117–1139. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-7660.2010.01673.x> [in English].
 17. Hubert, D., & Brassard-Boudreau, L. (2010). Shrinking Humanitarian Space? Trends and Prospects on Security and Access. *Journal of Humanitarian Assistance*, 11, 4, 1-22 [in English].
 18. Lohne, K., & Bergtora Sandvik, K. (2017). Bringing Law into the Political Sociology of Humanitarianism. *Oslo Law Review*, 4, 1, 4-27. DOI: <https://doi.org/10.18261/issn.2387-3299-2017-01-01> [in English].
 19. Roepstorff, K. (2020). Localisation and Shrinking Civic Space: Tying up the Loose Ends. *CHA Policy Brief*. Berlin : Centre for Humanitarian Action[in English].
 20. Sandvik K. B. (2023). Digitisation and Sovereignty in Humanitarian Space: Technologies, Territories and Tensions. *Third World Quarterly*, 44, 11, 2345–2362. DOI: <https://doi.org/10.1080/01436597.2023.2190332> [in English].

Історія статті / Article history:

Подано до редакції / Submitted to the editorial office (19.07.2026);

Прийнято до друку / Accepted for publication (22.09.2026);

Опубліковано / Published (10.10.2026)